

הקניית מידות טובות

אצילות ועדינות

דרכי החינוך למידות טובות נפרדות למסלולים אחדים:

האחד, על ידי הפקת לקחים מלימוד התורה ודברי רז"ל, להראות את מידותיהם והדרך ארץ שלהם. יש לנצל כל הזדמנות ולהראות עד כמה מחשיבה התורה ומחייבת הנהגות דרך ארץ. דוגמא לכך הוא הנאמר בפרשת בראשית על הקב"ה, ששאל את אדם הראשון "אייכה". מסביר על כך רש"י שהקב"ה ידע היכן נמצא האדם, אך שאלו כך כדי להיכנס עימו בדברים שלא יהיה נבהל להשיב.

דרך נוספת, לעת מצוא, היא להגיב בכל מקרה של חוסר דרך ארץ ולהסביר מדוע אין זה טוב. ולהיפך, התנהגות טובה ועדינה (ילד ויתר בעת ריב, השאיל חפץ, לא התלונן וכדומה) - לשבח ולהעלות על נס, שקנאת סופרים תרבה גם חכמת דרך ארץ.

ועל כולם, הדוגמא האישית של המחנך, בישרותו, בהגינותו, באמת ובנאמנות שלו, בסדר, בניקיון ובמידותיו הטובות.

(רבי חיים פרידלנדר / מסילות חיים בחינוך ח"א, עמ' 110)

עלינו כהורים מוטל החיוב לגדל את ילדינו לבני אדם עדינים ובעלי מידות טובות, ולא ל"חברהמנים" שיודעים "לסדר" את כולם. רק כך ניתן לגדלם לתורה, למצוות, ליראת שמים ולמידות טובות.

כל גדולי ישראל לא השיגו את הישגיהם בתורה בגלל הכישרון, אלא בגלל טוב לב, מידות טובות, אצילות ועדינות המשולבים ביגיעת התורה.

כשאנו צריכים להנשיר את ילדינו להיות תלמידי חכמים, עלינו לשים את הדגש על כך שיהיו טובים ורחמנים, לא מזיקים ולא משחיתים, אלא עדינים ורכים.

(הרב אליהו רוט / עקרונות בחינוך ילדים, עמ' נד - נה)

טוב עין הוא יבורך

החינוך לנדיבות ולחסד מתחיל מההנהגה שרואה הילד בבית. יש לשתף את הילד בדאגה לשלום המכרים, להרגילו להתפלל על צרות הפרט והכלל, לחשוב תמיד כיצד לעזור ולשמח את הזולת.

כשהבית אינו מבצר לפרט, אלא "פתוח לרווחה", ואורחים מתקבלים בו בשמחה וברוחב לב; כשהילד מתרגל לראות נתינת צדקה בנדיבות, ורצוי שישמש כשליח לדבר, נקבעת בנפשו מידת החסד.

גם ברכושו צריך הילד לנהוג בנדיבות, לוותר ולחלק משלו. אין להסכים שילד ייהנה לבד מרכושו, בלא לשתף עימו אחרים, אבל צריך לאפשר לו להרגיש את בעלותו, ולא להנהיג שותפות גמורה בין האחים. כך נשמר ייחודו של הבעלים, שהוא הנותן ונוהג בחסד, וזאת היא צורת מצוות צדקה וחסד.

(הרב שלנגר / אוהל יעקב ולאח, עמ' 215)

מידת טובת עין או הפכה מועברת לילד ברמיזה. כשהורים מספרים על שמחה או טובה שפקדה את מכירם, הם מבליטים בנימים דקים, הבעות של שמחה או הסתייגות. מה חשוב להעביר לילד את ההרגשה - "נתת שמחה בליבי, מעת דגנס ותירושם רבו", ולעודדו לרצות ולשמח בטובת הזולת.

(הרב שלנגר / אוהל יעקב ולאח, עמ' 216)

אווירה בונה

למען נפשם של ילדינו, חשוב לדאוג שהאווירה הכללית בבית תהיה מכובדת: ההורים מדברים אל הילדים מתוך שמירה על כבודם, וכמו כן דואגים לכך שהילדים בינם לבין עצמם ינהגו כבוד זה בזה.

בבתים ברוכי ילדים מתחוללות לעיתים מריבות בין הילדים. לא בכל מקרה כדאי להתערב, ויש להניח להם להסתדר בעצמם. אך עם זאת יש להקפיד שלא יעליבו זה את זה. דבר זה חשוב גם מצד החינוך שלהם עצמם, שיתרגלו לכבוד ולא לפגוע, אך חשוב לא פחות, שלא נאפשר מצב שילד שלנו יושפל. לגונן ולשמור על ילדינו, שבנפשם הרכה והרגישה לא תיווצרנה חלילה שריטות, בעקבות פגיעה מאחיהם ומאחיותיהם.

(הרב קלצקין / ביני לבני ח"א, עמ' 136)

גדולה שימושה

במניין שהתקיים בבית מרן החזון איש זצ"ל, השתובב ילדו של אחד המתפללים. אבי הילד שחש חוסר נוחות למול מעשי הקונדס של ילדו, גער בו לעיני המתפללים כי יש לשמור על כבוד בית הכנסת.

אחר התפילה אמר לו מרן: הראית לבנך שני דברים. כיצד אתה מגיב כשמרגיזים אותך, וכיצד שומרים על כבוד בית הכנסת. כיצד שומרים על כבוד בית הכנסת הראית בדרך ציווי, וכיצד מרגיזים אותך הראית בדוגמא אישית שהיא המחנכת! וכמו שאמרו חז"ל: "גדולה שימושה יותר מלימודה"...

(הרב יצחק לורנץ שליט"א / בית המידות, עמ' 206)